

Jouko Kiiski

KIVINEN JA RASKAS TIE PAPIKSI?

Kirkon virkaan päteväittävien soveltavien opintojen arviointia ja
kehittämisajatuksia

Yliopistopedagogiikan opintoihin liittyvä hanketyö

Joensuun yliopisto

Kasvatustieteellinen tiedekunta

25.5.2007

1 JOHDANTO

Teologia on yksi yliopistollinen oppiaine, joka jakautuu ei aladisipliniin. Näistä keskeisimmät ovat eksegetiikka, systemaattinen teologia, käytännöllinen teologia, kirkkohistoria ja uskontotiede. Yliopistoteologiassa tiede ymmärretään samalla tavoin kuin muissakin yliopistollisissa oppiaineissa. Se on tiedettä, joka käyttää samoja tutkimusmetodeja ja -periaatteita kuin mitä muissa tieteissä käytetään. Kuten monessa muussakin yliopistollisessa oppiaineessa myös teologiassa opintoihin kuuluu työelämään tutustumisen jakso. Opiskelijat suorittavat sen Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakunnissa. Nämä opinnot ovat teologian opintoja ja niitä kutsutaan soveltaviksi opinnoiksi. Hallinnollisesti ne on sijoitettu käytännöllisen teologian oppialan vastuulle. Tässä hanketyössä keskitytään teologisen tiedekunnan siihen työelämäkoulutukseen, joka toteutetaan yhteistyössä evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa ja jota kutsutaan soveltaviksi opinnoiksi. Niissä liikutaan yhtäältä tieteellisen teologian ja toisaalta seurakunnan uskontodellisuuden välimaastossa.

Teologiaa on siis itse asiassa kahdenlaista: tieteellistä yliopistoteologiaa (käytetty termiä teologia II) ja seurakunnan uskontodellisuudesta nousevaa teologiaa (käytetty termiä teologia I). Kun soveltavat opinnot ovat näiden kahden teologian välimaastossa, uusi tilanne vaatii opiskelijalta paljon pohdintaa. Keskeisiksi pohdinnan aiheiksi nousevat mm. yliopisto- ja seurakuntateologian suhde, erilaiset uskontulkinnat, monenlaiset pappiin liittyvät odotukset ja toiveet, oman ammattikuvan ja identiteetin rakentaminen. Heikki Salomaa (2007) on tuoreessa väitöskirjassaan *Minustako papiksi? Soveltavia*

opintoja suorittava teologian opiskelija papin ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana pohtinut perusteellisesti näitä kysymyksiä.

Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta aloitti toimintansa 2001. Samalla aloitettiin myös soveltavien opintojen järjestäminen. Näiden opintojen keskeisenä suunnittelijana toimi professori Paavo Kettunen. Hän halusi luoda sellaisen soveltavien opintojen mallin, jossa toteutuisi mahdollisimman hyvin työssäoppimisen ajatus. Tällöin soveltavat opinnot voisivat antaa riittävät työelämävalmiudet kirkon virkaan.

Työssäoppimisessa yhdistyy opetus ja ammatillisten tehtävien suorittaminen. Kun harjoittelu ja opiskelu tapahtuvat samanaikaisesti, lisää se yleensä opiskelumotivaatiota. Onhan tiedolla heti käyttöä ja sovellutusarvoa. (ks. työssäoppimisesta Mäkinen 2004; Varila & Rekola 2003; Brockett & Hiemstra 1993.)

Soveltavia opintoja on kehitetty tiedekunnassa siten, että myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko on edustajiensa välityksellä ollut kehitystyössä mukana. Tätä varten on perustettu soveltavien opintojen neuvottelukunta, jossa on yliopiston edustajien lisäksi ollut mukana seurakuntien, hiippakuntien ja kokonaiskirkon edustus. Soveltavien opintojen neuvottelukunta on ollut nimensä mukaisesti vain neuvotteleva elin. Yliopisto on tehnyt lopulliset päätökset soveltavien opintojen toteuttamisessa. Neuvottelukunnalla on ollut kuitenkin suuri merkitys siinä, millaiset muodot soveltavat opinnot ovat saaneet.

Joensuun yliopiston teologisen tiedekunnan läntisen teologian soveltavat opinnot ovat saaneet paljon myönteistä palautetta seurakunnilta, hiippakunnilta, kokonaiskirkolta ja myös opiskelijoilta. Ajan mittaan on kuitenkin ilmennyt myös ongelmia soveltavien opintojen toteuttamisessa. Yliopistolla ei ole riittävästi henkilöstöresursseja soveltavien opintojen toteuttamiseen. Tätä vajetta on paikattu palkkaamalla kymmeniä tuntiopettajia. Hekin kuitenkin tarvitsevat koulutusta, opastusta ja ohjausta tehtävässään, jonka yliopiston vakinainen henkilökunta joutuu antamaan. Läntiseen teologiaan onkin yritetty saada soveltavien opintojen lehtorin virkaa, mutta siinä ei vielä ole onnistuttu.

Muut kaksi keskeistä ongelmaa soveltavissa opinnoissa ovat niiden järjestämisen kalleus ja opiskelijoiden kokemus opintojen kuormittavuus niistä saatuun 20 opintopisteeseen nähden. Opintojen kalleus on viime vuosina korostunut, kun soveltaviin opintoihin osallistuvien määrät ovat kasvaneet ja tiedekunnan talous on myös tiukentunut. Opintojen kuormittavuus on ollut koko ajan tiedossa. Viimeisen vuoden aikana tämä teema on kuitenkin noussut entistä enemmän esille. Professori Esko Ryökäs (2007) on kartoituksessaan todennut, että soveltavien opintojen suorittamisvuonna opiskelijoiden muu opintokertymä jää tavanomaista pienemmäksi. Läntisen teologian opiskelijajärjestö Fides Ostiensis ry on lähettänyt myös kirjelmän, jossa se toteaa opintojen laajuuden ylittävän heidän käsityksensä mukaan 20 pistettä (Kannanotto 2007).

Opetuksen järjestämisen suuresta työmäärästä ja niiden kalleudesta johtuen opintokokonaisuuteen voidaan ottaa lähinnä vain niitä opiskelijoita, joilla koulutus kuuluu opetusohjelmaan. Tämän johdosta opettajalinjan ja yhteiskunnallisen koulutusohjelman opiskelijoita voidaan ottaa koulutukseen vain poikkeuksellisesti. Myöskään valmiita teologian maistereita ei voida ottaa koulutukseen. Tämän ongelman jonkinlaiseksi ratkaisemiseksi Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus

suunnittelee myös kirkon virkaan pätevöittävien soveltavien opintojen järjestämistä. Sitä varten olen laatinut opetussuunnitelman, joka on liitteenä. Koulutus toteutuu lukuvuonna 2007-2008. (Soveltavat täydennyskoulutuksena 2007).

Osa opiskelijoista kokee soveltavat opinnot niin hyväksi ja antoisiksi, että he ilmeisesti haluaisivat säilyttää opinnot suunnilleen nykyisenkaltaisina, vaikka opinnoista saakin vain 20 pistettä. Osa opiskelijoista taas toivoo selkeää opintojen keventämistä. Tämän johtopäätöksen voi vetää tekemästäni kyselystä soveltavat opinnot suorittaneille.

Tässä hanketyössä keskitytään teologisen tiedekunnan siihen työelämäkoulutukseen, joka toteutetaan yhteistyössä evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa ja jota kutsutaan soveltaviksi opinnoiksi. Hanketyön tehtävänä on tarkastella yleisesti käytettävissä olevien kriteerien ja saadun palautteen perusteella soveltavien opintojen mallia.

Tarkastelun kriteereinä käytetään tyytyväisyyttä koettuun sisältöön, opintojen kuormittavuutta sekä pedagogista näkökulmaa opintojen luonteesta. Keskeinen osa hanketyötä on opiskelijoille tehdyn kyselyn analysointi. Siitä saadun palautteen mukaan on tärkeätä kiinnittää erityishuomiota opintojen kuormittavuuteen. Haluan esittää myös erilaisia mahdollisuuksia, joilla soveltavia opintoja voidaan keventää. Esitän myös konkreettisia malleja soveltavien opintojen toteuttamiseksi. Lukijan on hyvä olla tietoinen siitä, että tämän hanketyön kirjoittaja toimii soveltavista opinnoista vastaavana lehtorina.

2 SOVELTAVIEN OPINTOJEN KOKONAISUUS

2.1 OPINTOJEN RAKENNE JA SISÄLTÖ

Kirkon virkaan pätevöittävät soveltavat opinnot ovat 20 pisteen laajuinen opintokokonaisuus, joka suoritetaan yhden lukuvuoden aikana. Opinnot jakautuvat kolmeen osaan: orientaatiojakso (6 op), seurakuntajakso (13 op) ja evaluaatiojakso (1 op).

Soveltavien opintojen kokonaistavoitteet on opetussuunnitelmassa muotoiltu seuraavasti:

Suoritettuaan soveltavat opinnot opiskelija

- *on tutustunut ja saanut kokemusta papin/lehtorin työn keskeisistä osa-alueista*
- *hallitsee keskeisten työtehtävien onnistuneen suorittamisen edellyttämät tiedolliset ja taidolliset perusvalmiudet*
- *on motivoitunut kehittämään omaa ammatti-identiteettiään pappina/lehtorina*
- *ymmärtää kirkon työn ammattietiikan eri ulottuvuuksia ja osaa soveltaa niitä omaan toimintaansa*
- *hallitsee kirkon järjestämään ordinaatiokoulutukseen osallistumisen edellyttämiä tietoja ja taitoja*
- *osaa toimia seurakunnassa moniammatillisen tiimin jäsenenä arvostaen omaa ja muiden erityisosaamista (Soveltavien OPS 2006.)*

2.1.1 ORIENTAATIOJAKSO (6 op)

2.1.1.1 Jakson luonne

Opinnot alkavat siten, että opiskelija laatii annetun ohjeistuksen avulla työssäoppimissuunnitelman. Siinä hän pohtii omaa aikaisempaa osaamistaan ja laatii suunnitelman, mitä kaikkea hän haluaisi oppia soveltavien opintojen aikana. Työssäoppimissuunnitelman laatiminen on opiskelijoille aikaa vievä hanke, jos sen tekee huolella. Opiskelija toimittaa tekemänsä suunnitelman sekä käytännöllisen teologian lehtorille että ohjaavalle papilleen. (TOPsin laadintaohje 2006.)

Orientaatiojaksolla opiskelija saa opetusta jumalanpalveluselämässä, uskontokasvatuksessa ja sielunhoidossa. *Jumalanpalveluselämän* opetukseen kuuluu kahdeksan tunnin mittainen saarnataidon kurssi ja yhtä pitkä kirkkolaulun opetusjakso. Saarnakurssi pidetään yhteisesti kaikille opiskelijoille, joita on vuosittain n. 32. Kirkkolaulun opetus toteutetaan kolmessa ryhmässä. Yksi niistä on tarkoitettu enemmän musiikkia harrastaneille, jolloin he voivat opiskella jonkin verran vaativampia osioita. Tämän lisäksi opiskelija osallistuu jumalanpalvelusryhmään, joita on kaikkiaan neljä. Tässä yhteydessä opiskelija laatii ja toteuttaa papin kanssa yhden messun. Kontaktiopetusta jumalanpalvelusopetuksessa orientaatiojaksolla on kaikkiaan **36 tuntia**.

Sielunhoidon opetuksessa on kaikille opiskelijoille yhteinen neljän tunnin aloitusluento. Sen jälkeen opiskelijat työskentelevät sielunhoitoryhmissä 16 tunnin ajan. Tässä ryhmässä opiskelija laatii kaksi raporttia. Ensimmäinen raportti käsittelee opiskelijan

omaa elämänhistoriaa sielunhoitotyön kannalta. Tämä raportti on luottamuksellinen ja ryhmässä sitä käsitellään vain yleisellä tasolla. Toinen raportti käsittelee opiskelijan käymää sielunhoidollista keskustelua. Raportissa esitellään tunnistetiedot muutettuna joku käyty sielunhoitokeskustelu. Myös tämä raportti on luottamuksellinen ja se hävitetään keskustelun jälkeen. Sielunhoidon kontaktiopetuksen määrä on **20 tuntia**.

Uskontokasvatuksen opetus tapahtuu neljässä ryhmässä, jota varten opiskelija laatii yhdessä toisen opiskelijan kanssa yhden rippikoulutunnin tuntisuunnitelman kaksoistuntia varten. Ryhmässä työskentelypari esittelee tuntisuunnitelman ja demonstroi siitä valitsemansa osion. Uskontokasvatuksen orientaatiovaihe keskittyy siis rippikouluun. Kontaktiopetuksen määrä on **16 tuntia**.

Orientaatiojaksoon kuuluu vielä vierailu tulevassa työssäoppimisseurakunnassa. Joulukuussa on muutaman tunnin mittainen palauteseminaari. Opiskelijat myös laativat orientaatiojakson lopussa täydennyksen työssäoppimissuunnitelmaan syksyn opetuksen pohjalta. (Soveltavien OPS 2006.)

2.1.1.2 Jakson kuormittavuus

Olen arvioinut opintojen kuormittavuutta siten, että 16 tunnin luento-opetus siihen liittyvine pienine tehtävineen on yhden pisteen suoritus. Oppimistehtävät olen pisteyttänyt 0,5 tai 1 pisteen arvoisiksi niiden laajuuden ja sisällön perusteella. Vertailukohtana olen tässä yhteydessä käyttänyt sitä, miten Joensuun Avoimessa yliopistossa opintotehtävät on pisteytetty. Työssä toimimisen olen laskenut siten, että 27 tunnin työsuorite vastaa yhtä pistettä.

Orientaatiojakson kuormittavuus voidaan arvioida seuraavasti:

- luento-opetus 72 h = 4,5 op
- työssäoppimissuunnitelma ja sen tarkennus = 1,0 op
- tutustuminen seurakuntaan ja palauteseminaari = 1,0 op
- toinen sielunhoitoryhmän tehtävä = 0,5 op

Yhteensä 7 op

2.1.2 SEURAKUNTAJAKSO (13 op)

2.1.2.1 Jakson luonne

Soveltavien opintojen kokonaisuudesta noin kaksi kolmasosaa muodostuu seurakuntajaksosta. Opetussuunnitelma on luonnehtinut tätä jaksoa seuraavasti:

Seurakuntajakson suorittaneella opiskelijalla on evankelis-luterilaisen kirkon edellyttämät työelämävalmiudet pappis- ja lehtorinvirkaan hakeuduttaessa. Tämä toteutuu, kun

- *opiskelija soveltaa ja syventää tietämystään ja osaamistaan papin/lehtorin työn eri osa-alueilla ja saa monipuolisen kokemuksen seurakuntatyön kokonaiskentästä*
- *opiskelija reflektoi seurakuntatyössä saamia kokemuksia ohjaavan papin, toisten opiskelijoiden ja ryhmien ohjaajien kanssa*
- *opiskelija motivoituu jatkuvaan teologin perustietojen ja –taitojen kehittämiseen (elinikäinen oppiminen)*
- *opiskelija vahvistaa ja selkiyttää teologin identiteettiään*
- *opiskelija saa kokemuksen seurakunnan eri työntekijäryhmien kanssa toimimisesta ja motivoituu edistämään työyhteisön toimivuutta ja hyvinvointia*
- *opiskelija ymmärtää seurakunnan työntekijän roolin ja oppii kohtaamaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia ja eri tavalla ajattelevia ihmisiä*

Seurakuntajakso on yhdeksän viikon mittainen. Seurakuntajakso alkaa kahdeksan tunnin laajuisella kirkollisten toimitusten kurssilla, joka järjestetään yliopistolla. Tämän jälkeen opiskelijat siirtyvät työssäoppimisseurakuntiin. Siellä he tekevät erilaisia papin tehtäviä, joita he ilman pappisvihkimystä voivat suorittaa. Jokaisella opiskelijalla on ohjaava pappi, jonka kanssa hän käy ohjauskeskusteluja. Näitä keskusteluja kertyy noin **kymmenen tuntia**. Ne tulee laskea myös opetuksiksi. Lisäksi seurakuntajaksoon sisältyy runsaasti ryhmämuotoista opetusta.

Jumalanpalvelusopetusta on 30 tuntia. Ryhmissä käsitellään opiskelijoiden valmistelemissä jumalanpalveluselämän tehtäviä. Opetusta annetaan hetkirukouksista, joita opiskelijat myös pitävät ryhmissä. Lisäksi annetaan liturgian ja saarnataidon opetusta.

Sielunhoidon opetusta on 16 tuntia. Tätä ryhmää varten opiskelijat laativat raportteja käymistään sielunhoitokeskusteluista, joita ryhmässä käsitellään. Samoin ryhmässä reflektoidaan yleisellä tasolla seurakunnassa tapahtuneita sielunhoidollisia tilanteita. Sielunhoitoryhmä on aika pitkälle työnohjausryhmän kaltainen.

Kirkon virkaan liittyviä identiteetin asioita opiskelijat käsittelevät *identiteettiryhmässä*. Tässä ryhmässä opetusta annetaan **10 tuntia**. Tämä ryhmä on syntynyt käytännön kokemuksen vaatimuksesta, koska opiskelijoilla on ollut suuri tarve pohtia identiteettiin liittyviä kysymyksiä.

Uskontokasvatuksen opetusta annetaan 15 tuntia. Seurakuntajakson ryhmäopetus keskittyy melko paljon rippikouluun. Opiskelijat pitävät rippikoulutunteja, joista he saavat palautetta. Uskontokasvatuksen ryhmässä voidaan käsitellä rippikoulun lisäksi myös muita seurakunnan kasvatustehtävään liittyviä asioita.

Työyhteisöasioissa opetusta annetaan 8 tuntia. Opetus jakautuu kahteen neljän tunnin kokoontumiseen. Työyhteisöseminaarin yhteydessä opiskelija laatii myös raportin, joka käsittelee opiskelijan roolia työyhteisössä. (Soveltavien OPS 2006.)

2.1.2.2 Jakson kuormittavuus

Arviointi opetuksen kuormittavuudesta:

- **opetusta siihen liittyvine tehtävineen 89 tuntia = 5,5 op**
- **työskentely seurakunnassa (arvio) = 10,5 op**
- **yhteensä 16 op**

2.1.3 EVALUAATIOJAKSO (1 op)

2.1.3.1 Jakson luonne

Soveltavien opintojen viimeinen jakso on suppea yhden opintopisteen laajuinen evaluaatiojakso. Se sisältää evaluaatioseminaarin, joka kestää noin kuusi tuntia. Tähän seminaariin on kutsuttu seurakunnan edustajia mukaan. Opiskelijat laativat myös koko soveltavien opintojen kokonaisuudesta loppuraportin, jonka ohjeellinen laajuus on 5-10 sivua. Lisäksi opiskelijoita on pyydetty pitämään soveltavien opintojen jaksolta oppimispäiväkirjaa. Tätä ei palauteta kenellekään, vaan se jää opiskelijan omaan käyttöön. Oppimispäiväkirjaan liittyviä asioita käsitellään kuitenkin yliopistolla pidettävässä henkilökohtaisessa palautekeskustelussa, johon jokaista opiskelijaa kohti on varattu aikaa yksi tunti. (Soveltavien OPS 2006.)

2.1.3.2 Jakson kuormittavuus

Arviointi opetuksen kuormittavuudesta:

- **evaluaatioseminaari ja palautekeskustelu = 0,5 op**
- **loppuraportin laatiminen = 1 op**
- **yhteensä 1,5 op**

2.1.4 SOVELTAVIEN OPINTOJEN KUORMITTAVUUS

Kuten edellä on todettu soveltavien opintojen kuormittavuus on opinto-oppaassa määritelty 20 op:ksi. Edellä esitettyjen laskelmien summaksi muodostuu kuitenkin 24,5 op. Tämäkin määrä saattaa olla jonkin verran liian pieni, koska soveltavien opintojen luonteeseen kuuluu, että kaikkia siihen liittyviä tehtäviä on vaikea dokumentoida. Esimerkiksi oppimispäiväkirjan tekemistä ei ole otettu kuormittavuutta laskettaessa huomioon. Opiskelijat ovat usein yhteydessä ohjaavaan pappiin myös ennen työelämäjaksoa ja sen jälkeen. Näihinkään käytettävää aikaa ei ole otettu laskelmissa huomioon. Myöskään soveltavien opintojen pientä aloitustilannetta ei olla otettu huomioon.

Soveltavien opintojen kuormittavuuden tarkkaa mittaamista voisi harkita tehtäväksi sillä tavalla, että muutamat opiskelijat pitäisivät päiväkirjaa kaikesta siitä työstä, jota he opintojen aikana tekevät.

2.2 SOVELTAVIIN OPINTOIHIIN LIITTYVÄT KIRKON VAATIMUKSET

Suomen evankelisluterilaisen kirkko on kirkkojärjestyksessään todennut, että papiksi vihittävät tulee olla

1. jumalaa pelkäävää ja kristillisestä elämästään tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen;
2. suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi; sekä
3. terveydeltään pappisvirkaan kykenevä.

Piispainkokous antaa tarkemmat määräykset vihkimistä hakevalta vaadittavista todistuksista. (Kirkkojärjestys 1993, 5. luku, 2 §.)

Tarkentaessaan näitä säännöksiä piispainkokous on todennut seuraavaa:

”Pappisvirkaan antaa kelpoisuuden yliopistojen tutkinnoista annetun asetuksen (792/2004) mukainen teologian maisterin, lisensiaatin tai tohtorin tutkinto.

Suoritettuun tutkintoon tulee sisältyä seuraavat opinnot:

1. heprean, kreikan ja latinan opintoja yhteensä vähintään 30 opintopistettä, tai 20 opintopistettä ainakin kahdessa edellä mainituista kielistä, jos tutkinto sisältää uskonnonopettajan kelpoisuuden;
2. eksegetiikan, kirkkohistorian, systemaattisen teologian ja käytännöllisen teologian opintoja kussakin oppiaineessa yhteensä vähintään 100 pistettä. Pistemäärään ei sisälly opinnäytetyöt, paitsi kandidaatin tutkinnon osalta; sekä
3. vähintään 20 opintopisteen kokonaisuus, johon sisältyy jumalanpalveluselämän, uskontokasvatuksen ja sielunhoidon soveltavia opintoja sekä päätoiminen työssäoppimisjakso Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakunnassa.

Mikäli tutkintoon ei sisälly kaikkia edellä tarkoitettuja opintoja, tutkintoa on vastaavasti täydennettävä. (Piispainkokouksen päätös 2006.)

Tämän lisäksi kirkko edellyttää sen tehtäviin tulevilta teologian maistereilta työpsykologiseen soveltuvuustestiin osallistumista. Tähän opiskelijat osallistuvat soveltavien opintojen jälkeen.

Kirkko edellyttää myös parin päivän mittaiseen hiippakunnalliseen palauteseminaariin osallistumista. Myös tätä tarkoitusta varten opiskelijat joutuvat laatimaan erillisen raportin.

Kirkon vaatimista lisäsuorituksista ei saa opintopisteitä, kuitenkin ne vievät opiskelijoilta aikaa. Harkinnan arvoista olisi, miten hiippakunnallista palauteseminaaria ja sitä varten laadittavaa raporttia voisi hyödyntää soveltavissa opinnoissa. Kyseessä on kuitenkin noin yhden opintopisteen laajuinen suorite.

2.3 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

2.3.1 OPINTOJEN KOKONAISMERKITYS

Kirkon virkaan pätevöittävät opinnot ovat monille opiskelijoille kuormittava opintosuorite. Tämä johtuu monesta seikasta. Soveltavissa opinnoissa opiskelija joutuu siirtymään tieteellisen yliopistoteologian maailmasta seurakuntateologian pariin. Tämä aiheuttaa monille aikaa vaativaa pohdintaa ja prosessointia. Soveltavat opinnot on myös opintojen vaihe, jossa opiskelijat pohtivat ammatillista suuntautumistaan. Varsinkin työelämäjaksolla he saavat melko konkreettisen käsityksen papin ammattiroolista ja siihen liittyvästä työstä. Tämä haastaa opiskelijat myös tulevan ammatti-identiteettinsä pohdintaan.

Joensuun teologisessa tiedekunnassa on saatu käytännön kokemusta siitä, että soveltavat opinnot yleensä motivoivat ja innostavat opiskelijoita papin virkaan. On kuitenkin myös tapauksia, että soveltavien opintojen jälkeen opiskelija tulee pohdinnan jälkeen päätökseen, ettei hän halua papiksi. Yksilön kannalta on erittäin hyvä, että hän voi jo opintojen aikana varmistua tulevasta suuntautumisesta työelämäänsä. Paljon hankalampi tilanne on silloin, jos ihminen vasta pappina ollessaan tulee siihen johtopäätökseen, että hänen ammatinvalintansa ei ole osunut kohdalleen.

Joensuun läntisen teologian soveltavien opintojen yksi tärkeä anti on se, että ne tarjoavat tilaa opiskelijoiden omaan pohdintaan työelämäsuuntautumisen suhteen. Opintokokonaisuudessa on varattu myös tilaa tällaiselle pohdinnalle seurakuntajaksolla olevassa identiteettiryhmässä. (ks. lisää tästä aiheesta: Salomaa 2007.)

2.3.2 TYÖELÄMÄÄN PÄTEVÖITYMISEN KUORMITTAVUUS

Työssäoppimisseurakuntaan tutustuminen vaatii myös aikaa, jota on vaikea mitata. On kuitenkin selvä, ettei uudessa työyhteisössä kukaan voi alkaa heti tehdä ”täysillä ” töitä. Lyhyessäkin työrupeamassa tarvitaan aikaa työhön perehtymiseen.

Soveltaviin opintoihin kuuluu hyvin paljon erilaisten raporttien kirjoittamista. Jos opiskelija ei ole tällaiseen tottunut, ne vievät paljon aikaa. Työelämäjaksolla opiskelija joutuu valmistamaan myös puheita, saarnoja ja rippikoulun oppitunteja. Nuorelta opiskelijalta ne voivat vaatia yllättävän paljon aikaa. Kokenut pappi tekee samat tehtävät merkittävästi lyhyemmässä ajassa.

Soveltavien opintojen tehtävien pisteyttäminen opintosuorituksiksi on melko vaikeaa. Opetuksen kohdalla tämä on helppoa. Sitä kertyy 161 tuntia ja tämän lisäksi palauteseminaarit, noin 10 tuntia. Kun käytetään yleistä laskennallista kaavaa, että 16 tuntia opetusta siihen kuuluvine pienine tehtävineen on yhden opintopisteen suoritus, kertyy tällöin opetuksesta $171:16 = 11$ (10,7) op.

Tämän jälkeen opintokokonaisuudesta jää jäljelle yhdeksän pistettä, minkä tulisi kattaa raportit ja 8½ viikon työskentely seurakunnassa. On selvää, ettei yhdeksän pistettä kunnolla kata näiden tehtävien kuormittavuutta.

Omassa, melko varovaisessa, laskelmassani olen arvioinut orientaatiojakson kuormittavuudeksi seitsemän opintopistettä, seurakuntajakson kohdalla vastaava luku on 16 ja evaluaatiojaksosta kertyy vielä 1,5 pistettä lisää. Tästä tulee yhteensä 24,5 opintopistettä.

Lisäksi opiskelijat joutuvat kirkon virkaan pätevytykseen tekemään ylimääräisiä suoritteita noin yhden opintopisteen verran. Nämä suoritteet opiskelijat tekevät sen alueen hiippakunnalle, jossa he ovat olleet seurakuntajakson aikana.

Kokonaisuutena arvioin, että jos soveltavia opintoja kevennetään noin viiden opintopisteen verran, päästään opintojen kohtuulliseen kuormittavuuteen. Jonkun verran suurempikin opintojen keventäminen olisi perusteltua.

Ennen konkreettisten ehdotuksen tekemistä opintojen keventämisestä, joka on tämän hanketyön keskeisin tehtävä, on kuitenkin syytä luoda katsaus opiskelijoiden kokemuksiin soveltavista opinnoista. Kuormittavuuden arvioinnissa otan siis huomioon yliopiston yleiset opintopisteiden määräytymisperusteet ja opiskelijoiden kokemukset. Kysely suoritettiin lukuvuonna 2006-2007 kirkon virkaan pätevyttäviin soveltaviin opintoihin osallistuneille opiskelijoille. Opiskelijoita oli kyseisellä jaksolla 33. Kysely tehtiin loppukeväästä 2007. Aluksi kyselyyn vastasi 19 opiskelijaa. Uuden pyynnön jälkeen saatiin vielä kaksi vastausta lisää, jolloin oli käytettävissä 21 opiskelijan kokemukset soveltavista opinnoista. Vastausprosentti oli 64. Tältä pohjalta voidaan saada riittävän hyvä opiskelijoiden kokemus soveltavista opinnoista ja niiden kuormittavuudesta.

2.3.3 OPINTOJEN TARKASTELU PEDAGOGIIKAN NÄKÖKULMASTA

Kirkon virkaan pätevyttävissä soveltavien opintojen toteutuksessa on asiaa pedagogiselta kannalta tarkasteltuna runsaasti hyvää, joskin myös selkeitä ongelmakohtia. Kiinnitän joihinkin keskeisiin vahvuuksiin ja myös ongelmakohtiin huomiota.

Pedagogisesti on hyvää, että *opiskelijat laativat itsenäisesti oman työssäoppimissuunnitelman* työelämäjaksoa varten. Opiskelija käy myös ohjaavan papin kanssa suunnitelmasta keskustelun. Tässä toteutuu konstruktivisen ajattelun idea, jonka mukaan opiskelija on itse vastuussa oppimisestaan ja hänellä on myös mahdollisuus vaikuttaa opetuksen sisältöön. Tällöin opiskelijasta voi tulla itseohjautuva. (Atjonen 2005, 10.)

Soveltavien opintojen opetus on kuitenkin suunniteltu hyvin tarkasti etukäteen. Tämän vuoksi vaarana on, ettei opiskelijan suunnitelmalla ole kovin suurta merkitystä. Työelämäjakso on usein niin täynnä erilaisia pakollisia asioita, että opiskelija saattaa joutua tekemään itse haluamansa ylimääräiset suoritteet vapaa-ajallaan.

Opetus on pääosin *pienryhmissä tapahtuvaa*. Tämä mahdollistaa keskustelevan opetuksen, jossa opiskelijoilla on aktiivinen rooli. Kyse ei ole siis vain tiedon jakamisesta, vaan ennen kaikkea prosessoivasta oppimistapahtumasta. Ongelmana tässä saattaa olla kyllä se, että opetuksessa keskustelu ja asioiden pohtiminen korostuu liikaa. Tällöin kognitiivinen aines jää ohueksi.

Työelämäjakso on suunniteltu siten, että siinä on sekä työn tekemistä että myös opiskelua ryhmissä. *Työssäoppimisen idea* toteutuu opinnoissa hyvin. Työelämä ja opetus ovat keskenään tiiviissä vuorovaikutuksessa, joka edistää oppimista. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus käsitellä ryhmissä työelämän herättämiä kysymyksiä. Työelämäjaksolla toteutuu hyvin tekemällä oppimisen idea. Tässä kohdin tosin ongelmaksi on havaittu, että kun ryhmäkokoontumisia on paljon, opetusjaksosta tulee helposti opiskelijoille liian kuormittava. Metaforisesti asian voisi ilmasta siten, että pieneen koriin on yritetty ahtaa liian paljon asioita. Tämä voi olla omiaan myös haittaamaan uusien asioiden oppimista.

Opetuksessa on koko ajan ollut mukana vahva *arvioiva* ja *tutkiva* ote. Palautetta eri tahoilta on kerätty koko ajan ja opetusta on sen mukaisesti koko ajan kehitetty. Saattaa olla että palautetta on kerätty ajoittain jopa vähän liikaakin, jolloin sitä kaikkea ei olla voitu hyödyntää opetuksen kehittämisessä. Tämä on omiaan laskemaan motivaatiota palautteen antamisessa.

Seuraavassa tarkastelen kriittisesti soveltavia opintoja. Heikki Salomaan (2007, 71) tutkimuksen mukaan Joensuun yliopiston teologian soveltavien opintojen esikuvaa saa hakea melko kaukaa. Sen juuret ovat Hans-Christpoh Piperin johtaman Hannoverin pastoraalikon opetuskäytännöistä, joista on kirjoitettu 1970-luvulla. Taustalla on siis vanha pappien sielunhoidon koulutuksessa käytetty malli. Tämän vuosituhannen pedagogista ajattelua ja osaamista opintojen suunnittelussa ei ole otettu kovin paljon huomioon.

Soveltavissa opinnoissa on paljon perinteisen, lähinnä behavioristisen, pedagogiikan olemusta, joka melko huonosti sopii tähän yhteyteen. Opiskelijathan suorittavat soveltavat opinnot opintojensa loppupuolella, jolloin heillä on jo paljon kokemusta ja tietopääomaa. Lisäksi on otettava huomioon, että teologisessa tiedekunnassa monet suorittavat jo toista tutkintoaan. Varsinkin näillä opiskelijoilla on merkittävästi aikaisempaa kokemusta sekä opiskelusta että työelämässä mukana olemisesta.

Keskeisimpiä perinteisestä pedagogiikasta nousevia ongelmakohtia ovat seuraavat. Opetussuunnitelma on tehty hyvin *tavoitekeskeiseksi*, joka on tyypillistä behavioristiselle pedagogiikalle (Tynjälä 2002, 29-319). Soveltavien opintojen seitsemänsivuinen opetussuunnitelma pitää sisällään kaikkiaan 71 tavoitetta. Tavoitteellisen ajattelun ideana on se, että annettu opetus tuottaa opiskelijassa vahvan muutoksen kohti tavoitteita. Ennalta asetetut isot tavoitteet ovat kuitenkin usein kahle sekä opiskelijoille että opettajille, jonka johdosta opetustilanteet ovat liian paljon ennalta määrättyjä. Konstruktivisessa pedagogiikassa lähdetään liikkeelle väljistä opetussisällön kuvauksista, jolloin opiskelijat itse voivat myös osallistua tavoitteiden määrittelyyn (Uusikylä & Atjonen 2002, 139).

Opiskelijoiden *aikaisempaa tietämystä ja osaamista ei opetuksessa ole otettu juuri lainkaan huomioon*. Opetuksesta puuttuu yksilöllistä käytännössä kokonaan. Äärimmillen vietyä tämä tarkoittaisi sitä, että valmis nuorisotyönohjaaja, joka on pitänyt kymmeniä rippikouluja joutuu opiskelemaan samalla tavalla kuin muut. Diakoniatyöntekijä, joka on käynyt kaksivuotisen kirkon järjestämän sielunhoidon koulutuksen, aloittaa opiskelemaan sielunhoidon alkeita. Valmis kanttori osallistuu kirkkolaulun alkeiskurssille. Edellä mainitut ovat todellisia tilanteita. Käytännössä toki

kyseisissä tilanteissa olen opetusjaksosta vastaavana opettajana toiminut joustavasti. Tällöin opiskelijat ovat korvanneet ne jaksot, joissa heillä on jo ennestään laajat tiedot, erikseen sovittavilla muilla suoritteilla.

Opetuksessa tulisi ottaa huomioon opiskelijoiden erilaisuus. Tämä tulisi suunnitella ennakolta, ettei opettajan tarvitse tehdä nopeita päätöksiä. Tulisi päättää, että vapautetaanko opiskelija kokonaan niistä opetusjaksoista, joissa hänellä on jo ennestään laajat tiedot. Vai tulisiko opiskelijan tehdä joku korvaava tehtävä?

Konstruktivisen pedagogiikan keskeinen idea on kuitenkin se, että opiskelussa ihminen rakentaa uuden tiedon entisen tiedon varaan. Tämän vuoksi olisi tärkeää kartoittaa opiskelijoiden aikaisempi tietämys ja pyrkiä siihen, että opintojen suorittamisessa olisi tietty vapaus. (Tynjälä 2002, 61.)

Opetuksen rakenne on hyvin tarkkaan ennalta määrätty. Opetussuunnitelma kuvaa hyvin tarkasti tunnin tarkkuudella, miten kaikki etenee. Tällöin opettaja ja opiskelija joutuvat tämän rakenteen kahleisiin. Opetuksellinen liikkumavara on supistettu minimiin.

Konstruktivisen ajattelun mukaan opetusta on mahdollista suunnitella myös opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteen aikana saattaa tulla esille myös asioita, joihin on tarpeen paneutua aiottua syvällisemmin. Oppiminen on ennen kaikkea prosessi, jota ei ole perusteltua suunnitella liian tarkasti etukäteen. Oppimisympäristöä voidaan tällöin kutsua avoimeksi. (Uusikylä & Atjonen 2002, 132-136.)

Kokonaisuutena tarkasteltuna soveltavien opintojen pedagogista ajattelua voi kuvata jossain määrin sekavaksi ja ristiriitaiseksikin. Opetuksessa on yhtäältä selvästi paljon positiivisia aineksia, jotka ovat yhdenmukaisia nykyisen pedagogisen ajattelun kanssa. Toisaalta opetuksessa on hyvin paljon vaikutteita perinteisestä pedagogiikasta, joka ei oikein hyvin sovellu opintojen kokonaiskuvaan. Opetusta tulisikin tämän vuoksi vahvasti tulevaisuudessa kehittää.

3 OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET KIRKON VIRKAAN PÄTEVÖITTÄVISTÄ SOVELTAVISTA OPINNOISTA

3.1 OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET ORIENTAATIOJAKSOSTA

3.1.1 ERI OSAAMISALUEIDEN MÄÄRÄ JA LAATU

Orientaatiojaksolla perehdytään papin työn kannalta keskeisiin tehtäväalueisiin. Opetusta annetaan jumalanpalveluselämästä, lisäksi tähän liittyen saarnataidosta ja kirkkolaulusta. Jumalanpalveluselämän opetukseen kuuluu, että jokainen opiskelija toimittaa messun osista ne, jotka hän voi suorittaa ilman pappisvihkimystä. Messun jälkeen käydään palautekeskustelu. Muut opiskelijat seuraavat toisten pitämiä messuja ja oppivat tätä kautta. Tämä opetus tapahtuu pienryhmissä. Yhteensä opetustunteja muodostuu yhteisestä alkujaksosta ja sitä seuraavista ryhmäopetustilanteista noin 20. Käytännössä tämä opetussuunnitelmaan kirjattu raja saattaa helposti jonkin verran ylittyä. Saarnataitoa opetetaan koko ryhmälle kerralla. Opetuksen laajuus on kahdeksan tuntia. Kirkkolaulua opetetaan ryhmissä. Tämän opetuskokonaisuuden laajuus on kahdeksan tuntia.

Jumalanpalveluselämän lisäksi opetusta annetaan sielunhoidossa. Opetukseen kuuluu kaikille opiskelijoille yhteinen neljän tunnin aloitusjakso. Tämän jälkeen pienryhmäopetusta on 16 tuntia. Uskontokasvatuksen opetusta annetaan ryhmissä. Opetusta on 16 tuntia. Kontaktiopetusta on opiskelijaa kohti 72 tuntia. Lisäksi opiskelijat tekevät itsenäisesti ryhmiin erilaisia valmistelevia tehtäviä.

Opiskelijoiden kokemukset eri osaamisalueiden riittävyydestä on koottu tauluun 1.

Taulu 1. Opiskelijoiden (n = 21) käsitykset papin eri osaamisalueiden riittävyydestä orientaatiojaksolla.

TEHTÄVÄALUE	Opetusta riittävästi	Opetusta ei riittävästi	Ei selkeää mielipidettä/ ei vastausta
Jumalanpalveluselämä	19	0	3
Saarnataito	12	5	4
Kirkkolaulu	9	9	2
Sielunhoito	16	1	4
Uskontokasvatus	14	3	3

Keskimäärin opiskelijat ovat tyytyväisiä saamansa orientaatiojakson opetuksen määrään. Tämä koskee erityisesti yleisen jumalanpalveluselämän ja sielunhoidon opetusta. Eniten lisäopetusta opiskelijat (n = 9) haluaisivat kirkkolaulusta. Jotkut myös kaipaavat enemmän opetusta saarnataidosta (n = 5) ja uskontokasvatuksesta (n = 3). Kysely antaa viitteitä siitä, että kirkkolaulun opetuksen määrää olisi mahdollista lisätä. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi vapaaehtoisen kurssin avulla, joka olisi mahdollista järjestää opiskelijatutorin avulla. Olisi myös mahdollista, voisiko kurssia toteuttaa yhteistyössä Joensuun konservatorion tai Sibelius-Akatemian Kuopion kirkkomusiikkiyksikön kanssa. Muilla alueilla opetuksen määrän nostamiseen ei ole tarvetta.

Kyselyssä selvitettiin myös sitä, opiskelijoiden tyytyväisyyttä saamansa opetuksen laatuun. Vastaukset on koottu tauluun 2.

Taulu 2. Opiskelijoiden (n = 21) arviot saamansa orientaatio-opetuksen laadusta.

TEHTÄVÄALUE	Opetus koettu laadukkaaksi	Opetusta ei koettu laadukkaaksi	Ei selkeää mielipidettä/ ei vastausta
Jumalanpalveluselämä	20	0	1
Saarnataito	15	0	6
Kirkkolaulu	17	1	3
Sielunhoito	14	3	4
Uskontokasvatus	12	3	6

Kokonaisuutena saatu opetus on koettu laadukkaaksi. Lähinnä sielunhoidon ja uskontokasvatuksen kohdalla muutamat opiskelijat (n =3) eivät ole kokeneet saamaansa opetusta laadukkaaksi. Tulos on erittäin myönteinen, koska vain harvoilla tuntiopettajilla on pedagoginen pätevyys. Asiantuntemus ja korkea opetusmotivaatio selittävät sen, että tästä huolimatta opiskelijat ovat kokeneet saamansa opetuksen laadukkaaksi.

3.1.2 OPINTOJEN KUORMITTAVUUS JA KEHITTÄMISAJATUKSET

Orientaatiojakso on kuuden opintopisteen opintokokonaisuus. Opiskelijoista kymmenen arvioi, että orientaatiojakson laajuus vastasi siitä saatuja pisteitä. Kahdeksan opiskelijan kokemuksen mukaan opintojakson laajuus ylitti kuusi opintopistettä. Tauluun kolme on koottu opiskelijoiden käsityksiä opetuksen kehittämisestä.

Taulu 3. Opiskelijoiden (n = 21) käsitykset orientaatiojakson kehittämisestä

VÄITE	Samaa mieltä	Yhtäältä ei toisaalta samaa mieltä	Eri mieltä
Orientaatiojakson määrää tulisi lisätä	5	8	8
Orientaatiojakson luento-opetusta tulisi lisätä	5	3	17
Orientaatiojakson ryhmäopetusta tulisi lisätä	9	4	8
Orientaatiojaksoon kuuluvien tehtävien määrä oli sopiva	15	4	2

Opiskelijoilla on varsin erilaisia käsityksiä siitä, tulisiko orientaatiojakson opetuksen määrää lisätä. Jos opetuksen määrää lisätään, opiskelijat (n = 9) haluaisivat ennen kaikkea lisää ryhmäopetusta. Orientaatiojaksoon kuuluu runsaasti erilaisia tehtäviä, joita opiskelijat valmistelevat opetustilanteisiin. Opiskelijat (n = 15) pitävät näiden tehtävien määrää sopivana. Osa opiskelijoista kaipaa myös laadukasta luento-opetusta lisää. Nykyisessä muodossahan opetus tapahtuu lähes kokonaan pienryhmissä, joissa paljon pohditaan yhdessä asioista. Tällöin opetuksen kognitiivinen sisältö jää usein varsin ohueksi.

3.1.3 YHTEENVETO

- **Opiskelijat ovat tyytyväisiä orientaatiojakson nykyiseen toteutukseen.**
- **Kirkkolaulun opetuksen lisäämistä voi harkita.**

3.2 OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET SEURAKUNTAJAKSOSTA

3.2.1 ERI OSAAMISALUEIDEN OPETUKSEN MÄÄRÄ JA LAATU

Kirkon virkaan pätevöittävien soveltavien opintojen orientaatiojakso pidetään syksyllä. Keväällä alkaa opintojen toinen vaihe, joka on työssäoppimisjakso. Siitä käytetään myös nimityksiä työelämä- ja seurakuntajakso. Tämä jakso on kehittyneempi muoto harjoittelujaksosta, koska jaksoon on integroitu myös opetusta. Seurakuntajakso on kestoltaan yhdeksän viikkoa. Tänä aikana opiskelijat tekevät töitä paikallisseurakunnissa. Jakson aikana he saavat myös ryhmämuotoista opetusta, jota annetaan jumalanpalveluselämässä 38 tuntia, sielunhoidossa 16 tuntia, uskontokasvatuksessa 15 tuntia, identiteetin kysymyksissä kymmenen tuntia ja työyhteisöasioissa kahdeksan tuntia. Opetuksesta vastaavat tehtävään varten valitut ja koulutetut tuntiopettajat.

Opiskelijoilta kysyttiin, oliko työelämäjaksolla opetusta riittävästi. Vastaukset on koottu tauluun 4. Kyselyssä ei identiteetin opetusta kysytty erikseen, koska se on integroitu sielunhoidon opetuksen yhteyteen. Vahva enemmistö opiskelijoista (n = 17) pitää identiteettiryhmää tarpeellisena. Vain kaksi opiskelijaa kokee sen tarpeettomaksi.

Taulu 4. Opiskelijoiden (n = 21) käsitykset papin eri osaamisalueiden riittävydestä seurakuntajaksolla.

TEHTÄVÄALUE	Opetusta riittävästi	Opetusta ei riittävästi	Ei selkeää mielipidettä/ ei vastausta
Jumalanpalveluselämä	21	0	0
Uskontokasvatus	14	6	2
Sielunhoito	18	2	1
Työyhteisötaidot	14	5	2

Kokonaisuutena tarkasteltuna opiskelijat ovat tyytyväisiä annetun opetuksen riittävyteen. Erityisesti näin on jumalanpalveluksen ja sielunhoidon kohdalla. Jumalanpalveluksen kohdalla opetusta voi olla liikaakin, koska kaikkien mielestä sitä on riittävästi. Uskontokasvatuksen ja työyhteisötaitojen kohdalla noin neljäsosa kyselyyn vastanneista haluaisi enemmän opetusta. Näiden osaamisalueiden kohdalla opetuksen määrä onkin pienempi kuin muilla osa-alueilla. Vertailun vuoksi voidaan kuitenkin myös todeta, että Helsingin yliopiston soveltavissa opinnoissa ei ole lainkaan työyhteisötaitojen luento- tai ryhmäopetusta.

Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia seurakuntajakson opetuksen laadusta. Opiskelijoiden vastaukset on koottu tauluun 5.

Taulu 5. Opiskelijoiden (n = 21) arviot saamansa seurakuntajakson opetuksen laadusta.

TEHTÄVÄALUE	Opetus koettu laadukkaaksi	Opetusta ei koettu laadukkaaksi	Ei selkeää mielipidettä/ ei vastausta
Jumalanpalveluselämä	17	1	3
Uskontokasvatus	13	6	2
Sielunhoito	17	2	2
Työyhteisötaidot	16	3	2

Kokonaisuutena opiskelijat olivat varsin tyytyväisiä saamansa opetuksen laatuun. Näin oli varsinkin jumalanpalveluselämän ja sielunhoidon kohdalla. Uskontokasvatuksen kohdalla oli eniten tyytymättömyyttä opetuksen laatuun. Tulos on sikäli mielenkiintoinen, että yleensä uskontokasvatuksen opettajilla on pedagoginen koulutus. Pääsääntöisesti tämä puuttuu muiden osaamisalueiden tuntiopettajilta. Uskontokasvatuksen kohdalla tyytymättömyys voi johtua myös siitä, että opetusta on hyvin vähän. Myös opetuksen toteutukselle annetuissa ohjeissa voisi olla kehittämisen tarvetta. Nykymuodossahan opetus on pitkälle vain rippikoulun näytetuntien pitämistä. Kyse voi olla siis hyvin pitkälle uskontokasvatuksen opetusohjelmasta. Jos opetussuunnitelma olisi tehty konstruktivistisen pedagogiikan mukaisesti, se tarjoaisi opettajalle opetuksen sisällön ja toteutuksen suhteen enemmän liikkumavaraa.

3.2.2 TYÖSSÄOPPIMINEN SEURAKUNNISSA

Työelämäjakson aikana opiskelijat työskentelevät paikallisseurakunnissa. Tällöin opiskelu on kovin toisenlaista kuin yliopistolla. Opetus on yhtäältä teoriaan perustuvaa, toisaalta kuitenkin myös hyvin elämänläheistä. Onhan kyse nimenomaan tiedon soveltamisesta.

Jokaisella opiskelijalla on ohjaava pappi, jonka kanssa käy keskusteluja ja joka perehdyttää häntä papin tehtäviin. Kyselyssä kartoitettiin myös sitä, miten hyvän oppimisympäristön paikallisseurakunta tarjosi. Opiskelijoiden kokemukset on koottu tauluun 6.

Taulu 6. Opiskelijoiden (n = 21) kokemukset ohjaavasta papista ja työssäoppimisseurakunnasta esitettyjen väitteiden pohjalta.

VÄITTEET	Samaa Mieltä	Yhtäältä samaa, toisaalta eri mieltä	Eri mieltä
Työskentely ohjaavan papin kanssa oli onnistunutta	20	1	0
Olin tyytyväinen oppimisseurakunnan tarjoamiin oppimismahdollisuuksiin	19	2	0
Olin tyytyväinen oppimisseurakunnan tarjoamiin ulkoisiin puitteisiin, asunto yms.	16	3	2
Suosittelen oppimisseurakuntaa tuleville opiskelijoille	21	0	0
Työssä oppimisen ajatus toteutui kohdallani hyvin	20	1	0

Ohjaava pappi ja työssäoppimisseurakunnat ovat kyselyn perusteella onnistuneet erinomaisesti tehtävässään. Työskentely ohjaavan papin kanssa on kyselyyn

vastanneiden mukaan aina ollut onnistunutta. Oppimisseurakunta on tarjonnut hyvät puitteet opiskelijoille. Pari opiskelijaa on kuitenkin tyytymätön niihin puitteisiin, esimerkiksi asunto, jotka opiskelijat saavat seurakunnasta. Kaikki ovat valmiita suosittelemaan seurakuntaa myös tuleville opiskelijoille.

Työelämäjakso myös motivoi opiskelijoita kirkon virkaan. Lähes kaikki (n = 20) arvioivat soveltavien opintojen lisänsä heidän kiinnostustaan kirkon virkaan. Useimmat (n = 17) ajattelivat, että heistä tulee pappeja. Yksi opiskelija haluaisi seurakuntaan lehtorin virkaan. Yhden opiskelijan kohdalla kiinnostus papin virkaa kohti väheni.

Työelämäjakso on rakenteensa puolesta kuormittava opintojakso. Joutuuhan opiskelija perehtymään kahden kuukauden aikana työyhteisöön ja suorittamaan siellä monenlaisia tehtäviä. Lisäksi työelämäjaksoon kuuluu runsaasti ryhmäkokouksia, joihin opiskelijoiden pitää kirjoittaa erilaisia raportteja. Vaikka opiskelijoita ohjeistetaan, että he tekevät normaalia papin työaikaan, johon kuuluu kaksi viikkolepopäivää, tämä ihanne ei välttämättä toteudu. Kaksi kolmasosaa (n = 14) opiskelijoista kokikin, että saadut 13 opintopistettä eivät vastaa sitä työmäärää, jonka soveltavien opintojen eteen joutuu tekemään. Useimmat opiskelijat (n = 17) haluaisivat vähentää etenkin työelämäjaksolla olevan ryhmäopetuksen määrää. Vain kaksi opiskelijaa koki, ettei ryhmiä ole liikaa.

3.2.3 YHTEENVETO

- **Opiskelijat ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä seurakuntajakson opetuksen määrään.**
- **Paikallisseurakunnat tarjoavat hyvän oppimisympäristön.**
- **Opintojakso on kuormittava ja opiskelijat haluaisivat vähentää jaksoon kuuluvaa ryhmäopetuksen määrää.**

3.3 OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSET EVALUAATIOJAKSOSTA

3.3.1 YLEISKUVA

Soveltavien opintojen lopussa on lyhyt yhden opintopisteen laajuinen evaluaatiojakso, joka sisältää yhden päivän seminaarin. Lisäksi opiskelija käy yliopistolla loppukeskustelut tekemistään työssäoppimisraporteista ja koko opintojaksosta. Kyselyllä kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia evaluaatiojaksosta. Tulokset on koottu tauluun 7.

Opiskelijat kokevat evaluaatioseminaarin tarpeelliseksi. He myös toivovat, että ohjaavat papit ja tuntiopettajat tulisivat mukaan evaluaatioseminariin. Tässä on ollut ongelmana se, että vain pieni osa ohjaavista papeista ja tuntiopettajista pystyy irrottautumaan työstään ja tulemaan mukaan seminaariin. Idea on siis hyvä, mutta käytännössä se on toteutunut melko huonosti.

Taulu 7. Opiskelijoiden (n = 21) evaluaatiojaksosta esitettyjen väitteiden pohjalta.

VÄITTEET	Samaa Mieltä	Yhtäältä samaa, toisaalta eri mieltä	Eri mieltä
Evaluaatioseminaari on tarpeellinen	16	4	1
Olin tärkeää, että seurakuntien edustajia kutsutaan mukaan evaluaatioseminaariin	17	3	1
Pakolliset henkilökohtaiset palautekeskustelut yliopistolla ovat tarpeettomia	9	3	8
Koko evaluaatiojakson voisi korvata kirjallisella kyselyllä	6	5	10

Orientaatiojakson lopussa on opiskelijoille järjestetty palautekeskustelu syksyn opetuksesta. Seurakuntajakson jälkeen ohjaavat papit käyvät opiskelijoiden kanssa palautekeskustelut. Tästä johtuen on ymmärrettävää, että hyvin paljon kannatusta opiskelijoiden keskuudessa saa ehdotettu käytäntö, jonka mukaan yliopistolla ei olisi enää pakollista henkilökohtaista palautekeskustelua. Oma-aloitteisestihan toki jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus palautekeskusteluun.

3.3.2 YHTEENVETO

- **Opiskelijat ovat kokeneet evaluaatioseminaarin tarpeelliseksi.**
- **Henkilökohtaisista, pakollisista palautekeskusteluista on mahdollista luopua.**

3.4 SOVELTAVIEN OPINTOJEN KUORMITTAVUUS

3.4.1 KUORMITTAVUUDEN YLEISKUVA

Tämän kyselyn yhtenä keskeisenä tavoitteena oli kerätä opiskelijoiden kokemuksia soveltavien opintojen kuormittavuudesta. Informaatiota siitä, että kirkon virkaan pätevöittävä soveltavien opintojen kokonaisuus ei vastaa siitä annettua 20 opintopistettä on tullut eri tahoilta. Opiskelijat ovat valittaneet, etteivät he ehdi tehdä riittävästi muita opintoja soveltavien opintojen aikana. Muutamat ovat olleet jopa siitä huolissaan, onko heille kertynyt riittävästi opintopisteitä, jotta KELA jatkaa heidän opintotukeaan. Läntisen teologian oppiainejärjestö FIDES onkin lähettänyt asiasta kirjelmän, jossa se toivoo, että opetuksen kuormittavuus vastaisi siitä saatuja pisteitä. Esko Ryökäs on

tehnyt selvityksen opiskelijoiden opintopisteiden kertymästä sinä vuonna, jona he suorittavat soveltavia opintoja. Raportin mukaan soveltavat opinnot hidastavat opintoja.

Soveltavien opintojen opiskelijoille suoritettavassa kyselyssä oli myös väitteitä, joilla kerättiin opiskelijoiden kokemuksia opintojen kuormittavuudesta. Keskeiset tulokset tältä osin on koottu tauluun 8.

Opiskelijoiden vastauksista tulee selville, että soveltavien opintojen jakso koetaan kuormittavaksi. Erityisen kuormittava on seurakuntajakso. Kaksi kolmasosaa opiskelijoista kokee, että työn määrä ja saadut opintopisteet eivät tältä osin vastaa toisiaan.

Soveltavien opintojen kuormittavuutta on osaltaan lisännyt numeerinen arviointi. Opiskelijat ovat kokeneet soveltavista opinnoista saadun arvosanan hyvin tärkeäksi. Arviointia on pidetty myös epäoikeudenmukaisena. Lähes kaikki (n = 18) opiskelijat kannattavatkin numeerisesta arvioinnista luopumista. Eräs opiskelija perustelee erittäin asiantuntevasti sitä, miksi numeron antaminen soveltavista opinnoista ei ole perusteltua.

Taulu 8. Opiskelijoiden (n = 21) kokemukset soveltavien opintojen kuormittavuudesta esitettyjen väitteiden pohjalta.

VÄITTEET	Samaa Mieltä	Yhtäältä samaa, toisaalta eri mieltä	Eri mieltä
Orientaatiojakson laajuus oli niistä saatuihin pisteisiin nähden sopiva	10	3	8
Seurakuntajakson laajuus oli niistä saatuihin pisteisiin nähden sopiva	6	1	14
Soveltaviin opintoihin liittyvää työmäärää tulisi vähentää	9	4	9
Olen soveltavien opintojen rinnalla ehtinyt tehdä riittävästi muita opintoja	6	4	11
Numeerisesta arvioinnista tulisi soveltavissa opinnoissa luopua	18	1	1

Opiskelijoiden keskuudesta nousee paine soveltavien opintojen keventämiseen. Puolet vastanneista (n = 11) ei ole ehtinyt tehdä soveltavien opintojen rinnalla muita opintoja riittävästi.

3.4.2 YHTEENVETO

- **Soveltavien opintojen laajuus ei vastaa niistä saatuja pisteitä.**
- **Monet opiskelijat eivät ehdi tehdä soveltavien opintojen rinnalla riittävästi muista opintoja.**

4 OPINTOJEN KEHITTÄMISEN MAHDOLLISUUDET

4.1 TALOUDELLINEN NÄKÖKULMA

Keskusteltaessa kirkon virkaan pätevöittävien soveltavien opintojen kehittämisestä ja siihen liittyen keventämisestä esillä on kolme näkökulmaa: (1) soveltavien opintojen kustannukset, (2) opiskelijoiden kuormittuminen soveltavissa opinnoissa ja (3) opintojen kehittäminen pedagogisesti.

Soveltavat opinnot on siis 20 opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus. Teologian maisterin tutkinnossa (300 op) se on hyvin pieni osa. Opiskelijat kokevat sen kuitenkin hyvin tärkeäksi opintojaksoksi. Siksi siihen on tiedekunnassamme panostettu paljon. Käytännöllisen teologian lehtorin työpanoksesta menee noin kolmasosa soveltaviin opintoihin. Tämän lisäksi amanuenssi, osastosihteeri ja myös uskontokasvatuksen lehtori antavat oman työpanoksensa soveltaviin opintoihin. Tämän lisäksi soveltaviin opintoihin on palkattu ulkopuolisia tuntiopettajia yli 40. Heille maksetaan vuositasolla palkkioita noin 1300 työtunnista.

Sivutoimisten tuntiopettajien käyttäminen opetuksessa on kuitenkin yliopistolle edullista. Yhden opetustunnin pitäminen palkkion sivukuluineen maksaa alle 50 euroa. Jos saman määrän opetusta antaisivat vakituiset tuntiopettajat tai lehtorit, kustannus olisi noin kolminkertainen. Tämä huomioon otettuna opetus voidaan katsoa edulliseksikin.

Opintokokonaisuuteen nähden kustannukset ovat hyvin suuret. Tiedekunnan tasolla on varmaan syytä pohtia, ovatko kustannukset liian suuret. Eriarvoisuus myös esimerkiksi yhteiskunnallisiin soveltaviin opintoihin on suuri. Niissä ulkopuolista työvoimaa opiskelijaa kohti palkataan yhdeksän tuntia, kun kirkon virkaan pätevöittävässä opinnoissa vastaava luku on 72.

Kirkon virkaa pätevöittävät soveltavat opinnot ovat saaneet runsaasti myönteistä palautetta. Suomen evankelisluterilainen kirkko on ollut niihin erittäin tyytyväinen. Samoin opiskelijat ovat kokeneet soveltavien opintojen antavat erinomaiset työelämävalmiudet. Koska myönteistä palautetta on tullut paljon, ymmärrettävää on, että ajatukset opintojen keventämisestä kohtaavat myös vastustusta. Soveltavia opintoja tulisikin kehittää niin, ettei niiden korkea laatu ja hyvä työelämävastaavuus kohtuuttomasti kärsisi.

Soveltavien opintojen opetus tapahtuu lähes pääsääntöisesti noin kahdeksan hengen pienryhmissä. Tämä on keskeinen seikka, joka lisää opetuksen kustannuksia. Orientaatioryhmän jumalanpalvelusopetuksessa tulee kahdeksan hengen ryhmää kohti olla kaksi opettajaa: kanttori ja pappi.

Helsingin yliopiston soveltavissa opinnoissa pienryhmien koko on 12-14 opiskelijaa. Lisäksi Helsingissä osa opetuksesta toteutetaan luento-opetuksena suurelle joukolla kerrallaan. Kun opiskelijoiden volyymi on lisäksi Helsingissä paljon suurempi kuin Joensuussa, kustannukset opiskelijaa kohti siellä ovat merkittävästi pienemmät. Tästä huolimatta Helsingin yliopistokin on joutunut pienentämään soveltavien opintojen kustannuksia. (Kehittämisorja 2007.)

Joensuun yliopiston soveltavissa opinnoissa kustannuksia lisää merkittävästi myös se, että me maksamme ohjaaville papeille palkkiota toisin kuin Helsingissä. Samoin me vastaamme ohjaavien pappien koulutuksen kustannuksista. Helsinki turvautuu tässä kirkon järjestämään koulutukseen.

Kokonaisuutena Joensuun yliopiston kirkon pätevöittävien soveltavien opintoja on suunniteltu ja kehitelty monta vuotta. Aikaan on palautteen perusteella saatu hieno ja toimiva systeemi. Opintojen toteuttamisen kustannukset ovat kuitenkin melko kalliit.

Jos soveltavissa opinnoissa tulee tehdä taloudellisia säästöjä, järkevimmin se voisi tapahtua seuraavilla tavoilla:

- opetusmäärää jonkin verran pienennetään
- ryhmäkokoja tarkastellaan ja voidaan tarvittaessa suurentaa
- ryhmäopetuksesta osa muutetaan kaikille yhteiseksi opetuksiksi
- harkitaan vertaisryhmien käyttöä opetuksessa, joita voisi tarvittaessa ohjata tutori, soveltavat opinnot jo suorittanut opiskelija

Näitä mahdollisuuksia käyttäen voidaan soveltavissa opinnoissa päästä eriasteisiin säästöihin. Tuntiopettajakustannuksia on mahdollista pienentää tarpeen mukaan 10-50 prosenttia, jopa enemmänkin. Tähän päästään jonkin verran opetusta supistamalla ja korvaamalla osa ryhmäopetuksesta luento-opetuksella.

4.2 OPINTOJEN KUORMITTAVUUDEN NÄKÖKULMA

Kirkon virkaan pätevöittävässä soveltavissa opinnoissa opiskelijan näkökulmasta taloudellista puolta suurempi ongelma on se, että opintokokonaisuus ylittää kuormittavuudeltaan yli 20 pistettä. Jos opinnoista annettavaa pistemäärää voitaisiin nostaa 5-10 pisteellä, niin se poistaisi monta ongelmaa. Tutkintorakenteen muuttaminen on kuitenkin aina työläs tehtävä.

Opiskelijoilta kerätyn palautteen perusteella voi päätellä, että orientaatiojakson kuormittavuus ei ole kovin paljon liian suuri. Tämän opetusjakson kuormittavuutta voidaan jonkin verran pienentää vähentämällä ja keventämällä opiskelijoilta vaadittavia tehtäviä.

Opiskelijapalautteen perusteella ja myös laskennallisesti soveltavien opintojen seurakuntajakson kuormittavuus on suurempi kuin siitä saadut 13 opintopistettä. Kuormittavuuden selkein selittävä tekijä on se, ettei tavallinen perusopiskelija pysty tekemään normaalissa viikkotyöajassa kaikkea opintoihin ja työntekoon liittyvää. Täytyyhän opiskelijan ensin myös tutustua työyhteisöön ja tehtäviinsä, jotka vaativat melko paljon aikaa.

Opiskelijat kokevat, että varsinkin erilaisia ryhmäkoontumisia on liian paljon. Näihinhan täytyy vielä valmistella tehtäviä. Kun opetusta on työelämäjaksolla kaikkiaan 89 tuntia, tulee siitä viikkoa kohti kymmenen tuntia.

Opiskelijoiden kokemus, että juuri suuri ryhmäopetuksen määrä tekee työelämäjaksosta raskaan, on perusteltu. Ryhmäopetusta tulisi siis määrätietoisesti pyrkiä vähentämään. Entistä suurempi jakso opetuksesta voitaisiin antaa ennen seurakuntajaksoa tai sen jälkeen. Tällöin opiskelijat voisivat nykyistä paremmin työelämäjaksolla keskittyä papin töiden tekemiseen. Työssäoppimisen ideaan kuuluu, että opiskelija voi reflektoida oppimaansa toisten kanssa. Tätä varten ei kuitenkaan saadun palautteen valossa tarvita näin paljon ryhmäopetusta. Olisi mahdollista, että työelämäjaksolla olisi viikoittain vain yksi kolmen tunnin ryhmäkokoonntuminen. Tämä lisäksi olisi ohjaavan papin kanssa käytävät keskustelut.

Työelämäjakso on varsin pitkä, yhdeksän viikkoa, soveltavissa opinnoissa. Helsingissä työelämäjakso on neljä viikkoa. Tässä on kuitenkin otettava huomioon se, että Helsingissä työelämäjakso ei sisällä opetusta, joka tapahtuu ennen ja jälkeen seurakuntajakson. Työelämäjaksoa on kuitenkin myös mahdollista jonkin verran lyhentää.

Evaluaatiojakso ei ole opiskelijoiden kannalta kovin kuormittava. Pitäähän se sisällään vain yhden päivä mittaisen evaluaatioseminaarin ja loppukeskustelun. Tämän lisäksi opiskelijat laativat seurakuntajaksoista kirjallisen raportin. Toki tämänkin jakso on hivenen liian laaja. Pelkästään perusteellisen loppuraportin laatiminen voidaan katsoa yhden pisteen arvoiseksi suoritukseksi. Kovin suuria ongelmia tämän opintojakson kuormittavuudessa ei kuitenkaan ole.

4.3 PEDAGOGINEN NÄKÖKULMA

Olen jo aikaisemmin tarkastellut soveltavia opintoja pedagogiselta kannalta. Tämä antoi muutamia keskeisiä kehityksellisiä haasteita, joita käsittelen tässä edelleen.

Soveltavien opintojen opetussuunnitelma tulisi kokonaan uusia. Se sisältää paljon perinteistä pedagogista ajattelua, joka ei sovellu tällaisen opetuksen luonteeseen. Opetussuunnitelmassa on tavoitteet ja opetussisällöt määrätty liian tarkasti, joka heijastuu kielteisesti opetuksen toteuttamiseen. Tavoitteet ja opetussisällöt tulisi määritellä yleisemmällä tasolla, jolloin se antaisi opetuksessa tarvittavaa liikkumavaraa.

Opiskelijoiden lähtötaso tulisi alussa kartoittaa ja ottaa tämä huomioon opetuksessa. Jos opiskelijalla on jo ennestään vastaavat tai paljon laajemmat tiedot opettavasta alueesta, tulisi ratkaista, miten tällöin menetellään. Annetaanko opiskelijalle kokonaan vapautus kurssista vai kehitetäänkö korvaavia tehtäviä, joissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso.

Opetuksessa voitaisiin käyttää erilaisia kokoonpanoja. Nyt lähes kaikki opetus tapahtuu vain ryhmissä. Pedagogisesti on perusteltua, että myös muunlaisia kokoonpanoja voidaan käyttää opettavan aineen mukaan. Soveltavissa opinnoissa on myös sellaista kognitiivista ainesta, jota voitaisiin opettaa koko ryhmälle kerralla. On myös mahdollista, että jotain aihealuetta voitaisiin opettaa 16 hengelle, jolloin kaksi ryhmää voitaisiin yhdistää. Erilaisia opetusryhmiä käyttämällä voidaan lisätä myös opetuksen laatua.

Kun opiskelijat laativat työelämäjaksoa varten suunnitelman, tulisi kiinnittää huomiota siihen, että sillä on myös realistisia toteuttamismahdollisuuksia. Tämän vuoksi työelämäjaksioon kuuluvia pakollisia asioita olisi ehkä tarpeellista vähentää. Tämä mahdollistaisi itseohjautuvan opiskelun.

Opiskelijoiden itseohjautuvuutta voisi käyttää myös siten, että opetuksessa käytettäisiin vertaisryhmää, jota johtaisi tutoropiskelija. Esimerkiksi identiteettiin liittyvien kysymysten pohdinta on sellaista, jota opiskelijat voisivat tehdä myös keskenään. Vertaisryhmätyöskentelyä voisi käyttää hyödyksi myös esimerkiksi kirkkolaulun ja jumalanpalveluselämän opetuksessa.

4.4 YHTEENVETO

Kirkon virkaan pätevöittäviä soveltavia opintoja voidaan kehittää ja keventää seuraavasti:

- vähennetään opiskelijoiden tekemisen raporttien ja tehtävien määrää
- vähennetään seurakuntajakson aikana annettavan ryhmäopetuksen määrää
- lyhennetään työelämäjakson pituutta
- kehitetään opetuksen pedagogista toteutusta

5 ERILAISIA MAHDOLLISUUKSIA SOVELTAVIEN OPINTOJEN TOTEUTTAMISEKSI

5.1 ERILAISTEN MALLIEN LUONNOSTELUA

Suomen evankelisluterilainen kirkko on määritellyt hyvin väljästi sen, millaiset soveltavien opintojen tulee olla. Tässä yhteydessä kirkko on luottanut yliopistolaitokseen ja sen kykyyn määritellä itse tarkemmin soveltavien opintojen rakenne. Tämä kuitenkin mahdollistaa hyvin monenlaisten soveltavien opintojen toteuttamistavan.

Soveltavat opinnot voivat olla laajempikin kuin 20 opintopisteen kokonaisuus. Tämä on opintojen vähimmäislaajuus. Teologian maisterin tutkintorakenteeseen kirkon virkaan pätevöityville soveltaville opinnoille on varattu minimipistemäärä. Tutkintorakenteessa on mahdollista nostaa pistemäärää. Kun teologian maisterin tutkintoon mahtuu enemmän kuin 20 pistettä soveltavia opintoja, mahdollista on myös, että halukkaille järjestetään täydennyskurssi soveltavissa opinnoissa. Tähän yhteyteen olisi mahdollista sijoittaa myös kirkkolaulun lisäkurssi.

Pakollisen kurssin tulee olla kuitenkin nykyisen tutkintorakenteen puitteissa 20 pisteen laajuinen. Toinen seikka on sitten soveltavien opintojen kustannukset. Opetuksen toteutuksen malli vaikuttaa niihin paljon.

Olen tämän hanketyön puitteissa laatinut kolme mahdollista mallia soveltavien opintojen toteuttamiseksi. Ensimmäisessä mallissa nykyistä käytäntöä muutetaan siten, että opintojen todelliseksi kuormittavuudeksi saadaan 20 opintopistettä. Toisessa mallissa seurakuntajakson aikaisia ryhmiä karsitaan voimakkaasti ja opetusta siirretään annettavaksi ennen ja jälkeen työelämäjaksoa. Kolmannessa ehdotuksessa ryhmäopetusta on vähennetty myös orientaatiojaksolla. Näitä malleja on toki mahdollista myös yhdistellä. Samoin yksittäisiä malleja voi kehittää edelleen.

Aikaisemmin neuvottelussa tänä keväänä, jossa oli mukana mm. käytännöllisen teologian vakinainen professori Paavo Kettunen, viran väliaikainen hoitaja Esko Ryökäs ja läntisen teologian oppiaineryhmän esimies professori Hannu Mustakallio on jo sovittu, että numeerisesta arvostelusta soveltavissa opinnoissa luovutaan. Tämä osaltaan helpottaa opiskelijoiden kokemaa kuormitusta soveltavista opinnoista.

Pedagogisena tavoitteena voi pitää nykykäytännön mukaista konstruktiiivisen ajattelun lisäämistä soveltavissa opinnoissa. Tämä merkitsee, että opintojen tulisi aikaisempaa paremmin mukautua opiskelijan mukaan ja olla opiskelijan oppimisen ohjaamista. Tämä voi merkitä esimerkiksi opiskelijoiden erilaisen lähtötilanteen huomioonottamista, opiskelijoiden erilaisen lahjakkuuden ja kokemuksen tarkastelua esimerkiksi musiikkiopinnoissa ja erilaisten oppijoiden huomioonottamista kaikissa

vaiheissa. Opiskelija-aines teologisessa tiedekunnassa on kuitenkin hyvin heterogeenista. Joillakin opiskelijoilla on aikaisemman koulutuksen perusteella paljon laajemmat tiedot joissakin opetettavissa aineissa kuin mitä soveltavissa opinnoissa saa. Opiskelijoiden joukossa on ollut mm. kanttoreita, nuorisotyönohjaajia ja diakonian viranhaltijoita. Heidän aikaisempaa osaamista ei ole juurikaan otettu huomioon opinnoissa.

5.2 ENSIMMÄINEN MALLI

Nykyisen mallin sopeuttaminen 20 opintopisteeseen

Soveltavien opintojen nykyisen mallin mukaan soveltavat opinnot koostuvat seuraavista jaksoista: orientaatiojakso, seurakuntajakso ja evaluaatiojakso. Käytän jatkossa näistä nimityksiä: orientaatiojakso, syventävä jakso ja päätösjakso. Tämä on tarpeen, jotta opetuksen suunnittelua voi tehdä vapaasti.

Orientaatiojaksoa tulisi laskelman mukaan keventää yhdellä opintopisteellä. Tähän päästään kun opiskelijoilta karsitaan tehtävien raporttien määrää. Sielunhoitoryhmässä tehdään vain yksi raportti käydystä sielunhoidollisesta keskustelusta. Työssäoppimissuunnitelman tarkennuksesta myös luovutaan. Osa lisäopetuksesta voidaan siirtää opiskelijan vapaasti valittaviin opintoihin.

Syventävää jaksoa tulisi keventää kolmen opintopisteen verran. Vähennetään ryhmäopetuksen määrää: jumalanpalveluksen opetuksesta yhdeksän tuntia, sielunhoidon opetuksesta kaksi tuntia ja identiteettiryhmän tuntimäärää pienennetään kolmella tunnilla. Työyhteisöseminaaria (8 tuntia) ei pääsääntöisesti pidetä seurakuntajakson aikana. Tämä antaa mahdollisuuden myös erilaiselle lähestymistavalle. Työyhteisöopetuksessahan on ollut ongelmia, kun siinä opiskelija on joutunut arvioimaan työyhteisöä. Tällainen sopii huonosti opiskelijan rooliin. Annetaan seurakunnille mahdollisuus opiskelija-aineksesta riippuen toteuttaa ryhmistä puolet suunnitelmasta poikkeavalla tavalla. Kokonaisuutena opetusta vähennetään seurakuntajaksolla 22 tuntia. Tällä saavutetaan 1½ pisteen säästö. Toinen 1½ pistettä säästetään lyhentämällä seurakuntajaksoa nykyisestä 8½ viikosta seitsemään viikkoon.

Päätösjaksoa tulisi keventää puolen pisteen verran. Opiskelijat joutuvat laatimaan hiippakuntaa varten raportin työssäoppimisesta. Tähän yhteyteen tulee myös ohjaajan lausunto opiskelijasta. Koska soveltavista opinnoista tehdään jo täten yksi raportti, yliopisto voi luopua kokonaan oma loppuraportin vaatimisesta. Opiskelija voisi toimittaa hiippakuntaan lähetettävän raportin myös yliopistolle sellaisessa muodossa kuin haluaa. Yliopiston opettajille opiskelija haluaa ehkä kertoa toisella tavalla asioita kuin tuomiokapitulin edustajille.

Tämän muutoksen johdosta päätösjakso voidaan toteuttaa toisella tavalla. Pidetään päätösjaksolla seurakuntajaksolta pois jäänyt työyhteisöseminaari. Työelämäjakson jälkeen opiskelijoilla on tuoretta kokemusta työyhteisöstä, jolloin he voivat jäsentää uutta opetusta kokemuksiinsa. Lisäksi pidetään evaluaatiojakso. Yliopistolla käytävistä loppukeskusteluista luovutaan, koska ohjaavan papin kanssa on käyty jo loppukeskustelu. Halutessaan opiskelijat voivat kuitenkin käydä loppukeskustelun vapaaehtoispuolelta.

5.3 TOINEN MALLI

Syventävän jakson ryhmäopetuksen vähentämiseen liittyvä malli

Orientaatiojaksoon tehdään vastaavat muutokset kuin edellisessäkin mallissa, jolloin sen laajuudeksi tulee kuusi pistettä.

Syventävään jaksoon tehdään selkeitä rakenteellisia muutoksia. Opetusta ja työelämäjaksoa eriytetään enemmän toisistaan. Opiskelijathan toivovat nimenomaan seurakuntajakson aikaisten ryhmien vähentämistä. Tämä vähentäisi myös soveltavien opintojen kustannuksia. Syventävän jakson aikana pidettävistä ryhmistä poistetaan sekä jumalanpalvelus- että työyhteisöryhmä. Seurakuntajakson aikana kokoontuu vain yksi ryhmä, integroitu sielunhoito- ja identiteetti-ryhmä. Seurakunnat saavat opiskelija-aineksen mukaan suunnata ryhmän toimintaa haluamallaan tavalla. Kokoontumisia on kuusi ja niiden pituus on kolme tuntia. Opetuksen pienennys edelliseen malliin verrattuna yhtä opetusryhmää kohti muodostuu näillä alueilla kahdeksaksi tunniksi. Uskontokasvatuksen opetusta annetaan seurakuntajaksolla entiseen tapaan 15 tuntia. Ohjaavan papin roolia seurakunnassa opiskelun aikana korostetaan entisestään. Seurakunnassa olemisen aikaa lyhennetään kuuteen viikkoon. Opiskelijat ehtivät tutustua seurakuntaan ja tehdä papin töitä kuitenkin lähes yhtä paljon kuin aikaisemmin, koska ryhmäopetusta on vähennetty.

Syventävä jakso alkaa viikon mittaisella opetusjaksolla, jolla korvataan ryhmien poisjääminen. Opetusjaksolle painotetaan keskustelevaa työskentelymallia. Jakson aikana annetaan jumalanpalveluksen opetusta 24 tuntia ja työyhteisöopetusta 6 tuntia. Opetus annetaan koko ryhmälle kerralla. Tämän mallin mukaan syventävän opetuksen opintopisteet kertyvät seuraavasti: opetus 4 op, työelämäjakso 9 op.

Päätösjakso sisältää tässä mallissa päivän pituisen evaluaatioseminaarin. Opiskelijat toimittavat myös yliopistolle hiippakuntaa varten laatimansa raportin, jolloin se hyväksytään myös ½ pisteen opintosuorituksiksi. Opiskelijoilla on myös oikeus halutessaan antaa erillinen ja erilainen lausunto yliopistolle.

5.4 KOLMAS MALLI

Orientaatiojakson ja syventävän jakson ryhmäopetusta vähentävä malli

Tämän mallin tavoitteena on olla kustannustehokas, jolloin ryhmäopetusta vähennetään myös orientaatiojaksolla. Ryhmäopetus on kuitenkin pedagogisesti tehokasta opetusta ja myös opiskelijat toivovat sitä, joten kokonaan ryhmäopetuksesta ei ole tässä mallissa luovuttu. Soveltavissa opinnoissa on kolme keskeistä oppimisaluetta: jumalanpalveluselämä, sielunhoito ja uskontokasvatus. Malli rakentuu sille idealle, että kussakin näissä oppiaineissa annetaan ryhmäopetusta joko orientaatiojaksolla tai seurakuntajaksolla, ei molemmissa. Erilaisten oppijoiden vaatimusten turvaamiseksi kehitetään tutor-menettely, jolloin opiskelijat voivat halutessaan reflektoida itselleen tärkeiksi kokemiaan asioita.

Orientaatiojakson aikana annetaan ryhmäopetusta jumalanpalveluselämässä, ei muissa oppiaineissa. Jumalanpalveluselämän opetukseen (mukaan lukien saarnataito ja

kirkkolaulu) ei tehdä nykyiseen verrattuna muutoksia. Sielunhoidon ja uskontokasvatuksen opetus toteutetaan koko ryhmälle annettavana opetuksena. Molempien kurssien pituus on 16 tuntia.

Syventävän jakson ja orientaatiojakson opetus tapahtuu samoin kuin toisella mallissa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kirkon virkaan pätevöittävät soveltavat opinnot ovat yksi osa A-linjalla¹ opiskelevilla teologian maisterin tutkinnossa. Opiskelijat pitävät tätä jaksoa tärkeänä tulevaa työelämää varten. Tiedekunta on myös panostanut paljon tämän opintojakson laadukkaaseen toteuttamiseen.

Opintojaksoa kehitettäessä ei olla kovin paljon kiinnitetty huomiota opintojen kuormittavuuteen ja niistä aiheutuneisiin kustannuksiin. Myös opintojen pedagoginen ajattelu on ollut hajanainen. Konstruktivisen pedagogiikan ajatuksia on opetuksessa toteutettu melko ohuesti. Opiskelijoiden itsenäisyydelle ja oma-aloitteisuudelle ei ole annettu juurikaan tilaa. Opiskelijoiden aikaisempaa tietämystä ei ole myöskään koulutuksessa otettu juurikaan huomioon. Soveltavien opintojen nykyinen opetussuunnitelma heijastaa jossain määrin behaviorismin kaltaista pedagogiikka, jossa asiat ”sanellaan” ylhäältä päin. Opetussisällöt on myös etukäteen liian tarkasti määritelty, jolloin tuntiopettajien mahdollisuus toteuttaa opetuksessa omia oivalluksiaan on rajoittunut. Tästä on tullut myös palautetta tuntiopettajilta. Tämän johdosta soveltavien opintojen opintokokonaisuutta tulee edelleen kehittää. Opetussuunnitelma tulisi uudistaa.

Tässä hanketyössä olen arvioinut soveltavien opintojen kuormittavuutta sekä laskennallisesti että myös opiskelijapalautteen pohjalta. Tämän pohjalta olen luonut kolme mallia, joiden mukaan voidaan kustannuksia säästää ja opiskelijoiden työkuormaa vähentää.

Itse olen sillä kannalla, että soveltavia opintoja on syytä keventää. Tämän on hyvä kuitenkin tapahtua riittävän hitaasti ja pitkällä aikajänteellä. Samalla opetuksen laatua on syytä seurata ja kerätä opiskelijoilta palautetta. Opintojen määrätietoinen kehittäminen erilaista oppimista suosivaksi on koko uudistustyössä pidettävä silmällä.

Ehdotan, että lukuvuonna 2007-2008 kirkon virkaan pätevöittäviä soveltavia opintoja toteutetaan esittämäni ensimmäisen mallin mukaan. Tämän tyyppisen mallin käyttämisestä ensi lukuvuonna sovittiin keväällä 2007 neuvottelussa, jossa oli mukana mm. käytännöllisen teologian professorit Paavo Kettunen ja Esko Ryökäs, läntisen teologian oppiaineryhmän esimies professori Hannu Mustakallio.

Jos on tarvetta, jatkossa opetusta voidaan viedä toisen ja kolmannen mallin suuntaan. Ajan myötä on mahdollista luoda myös täysin uusia malleja. Opetusta kehitettäessä on syytä kiinnittää huomiota ennen kaikkea pedagogisiin perusteisiin ja opintojen kuormittavuuteen sekä opetuksen kustannuksiin.

¹ A-linja on läntisen teologian puolella kirkon virkaan valmistava opetusohjelma. Puhemielessä käytetään nimitystä ”pappislinja”. Suurin osa läntisen teologian opiskelijoista on tällä linjalla. B-linja valmistaa opiskelijoita opetustehtäviin. C-linja, kulttuurin ja yhteiskunnan suuntautumisvaihtoehto, valmentaa opiskelijoita sellaisiin ammatteihin, joissa tarvitaan myös teologista asiantuntemusta, esimerkiksi erilaisiin viestintään, kulttuurin ja palvelun tehtäviin.

Lähteet ja kirjallisuus

Lähteet

Kyselyaineisto

Jouko Kiisken arkisto, Joensuu
Soveltavien opintojen kyselyn vastaukset

Painetut lähteet

Kirkkojärjestys (1993): Kirkkojärjestys (1055/1993).

Piispainkokouksen päätös (2006): Piispainkokouksen päätös pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi hyväksyttävästä teologisesta tutkinnosta. Annettu Mikkelissä 13 päivänä syyskuuta 2006. Asianro 2003-00873. (Tämän hanketyön liitteenä.)

Painamattomat lähteet

Soveltavien OPS (2006): Soveltavien opintojen opetussuunnitelma. Päivitetty 11.12.2006. Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta. Painamaton opetusmoniste. (Tämän hanketyön liitteenä.)

TOPsin laadintaohje (2006): TOPsin laadintaohje 2006. Päivitetty 26.5.2006. Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta. Painamaton opetusmoniste. (Tämän hanketyön liitteenä.)

Kirjallisuus

Atjonen, Päivi (2005): Oppiminen ja opettaminen yliopistossa: Osa 1: Oppimateriaali ja muistiinpanot. Yliopistonopettajan pedagogiset aineopinnot. Painamaton opetusmoniste. Joensuun kasvatustieteen laitos.

Brockett, Ralph G. & Hiemstra, Roger (1991): Self-direction in adult learning. Perspectives on theory, research, and practice. London: Routledge.

Kannanotto (2007): Fides Ostiensis Ry:n kannanotto 23.4.2007. Painamaton moniste. Tämän hanketyön liitteenä.

Kehittämisraportti (2007): Soveltavien opintojen kehittämistyön raportti 20.2.2007. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta. Painamaton moniste. (Tämän hanketyön liitteenä.)

Mäkinen, Mirka (2004): Mikä minusta tulee ”isona”? Yliopisto-opiskelijan ammattikuvan kehittyminen. – Korkeakoulutus, oppiminen ja työelämä. Pedagogisia ja yhteiskuntatieteellisiä näkökulmia (57-75), toim. Päivi Tynjälä & Jussi Välimaa & Mari Murtonen. Juva: PS-kustannus.

Ryökäs, Esko (2007): Soveltavat hidastavat opintoja. Painamaton moniste. Joensuun yliopiston teologinen tiedekunta. Tämän hanketyön liitteenä.

Salomaa, Heikki (2007): Minustako papiksi? Soveltavia opintoja suorittava teologian opiskelija ammattikuvan ja identiteettinsä rakentajana. Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja 17. Diss. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Soveltavat täydennyskoulutuksena (2007): Kirkon virkaan pätevöittävät soveltavat opinnot. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Saatavissa:
http://tkk.joensuu.fi/koulutusalat/tyoelama_ja_hyvinvointi/koulutustarjonta/kvpso.pdf
[250507]

Tynjälä, Päivi (2002): Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Tammi.

Uuskikylä, Kari & Atjonen, Päivi (2002): Didaktiikan perusteet. Helsinki: WSOY.

Varila, Juha & Rekola, Hilikka (2003): Mitä on työssä oppiminen. Teoreettisia ja empiirisiä näkökulmia työssä oppimiseen. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 83. Joensuu: Joensuun yliopisto.